

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Dln za inozemstvo 80 Dln. Članek sekcije J. U. U. plačuje list s članarino. Oglasi po omilki in dogovoru, davak poseba. Polt. čak. rač. 11.153. Telefon 3173

„Čudim se, kako domoljubno je vzgojena Vaša mladina.“

Maršal Pétain

na Rakeku, dne 19. 10. 1934.

Pretrsljiva vest, ki je dospela k nam iz Marseilla, nas je presunila in nam zastrla za hip pogled v bodočnost. S težko skrbjo smo se vprašali, ali je naš narod dovolj zrel in dovolj pripravljen, da bi mogel prenesti strašni udarec brez hudih pretresljajev. Nešteto težkih vprašanj je v tem tragičnem trenutku stopilo pred nas, drugo je bilo težje in usodepolnejše od drugega.

Sedemnajst let je že minilo, od kar je bila dana narodu prilika, da da svojim idejnim čuvstvom izraza. Kaj je še ostalo od teh čuvstev in idealov?

Življenje v teh sedemnajstih letih ni bilo lahko in je vsebovalo malo tega, kar naj bi te ideale gojilo in jih večalo. Nasprotno — največ je bilo v našem javnem življenju po osvoboditvi dejstev, ki so ustvarjala idejno mladost in brezbriznost. Politično-strankorske prilike so mejile na strast, ki je grozila zrušiti vso idejnost preteklosti in jo izbrisati z obzorja naših pogledov na bodočnost; gospodarske prilike v drugih državah so zgrabile tudi naše gospodarstvo in ustvarjale v narodu skrb, ki bi v njih zaman iskali narodnostnih idealov; na naša vrata je trkal brezposelnost in zaman prosil zaslužka.

Res je, v vsej dobi smo narodni učitelji ostali svojemu narodu ob strani, ga bodrili, da ne obupa in mu vlivajl novega poguma v črnogledno dušo. Trudili smo se, da v mladini ustvarimo optimizem in vero v bodočnost, in velik je bil naš napor, da obvarujemo mladino pred vplivi fantomov, ki bi nas privedli v nacionalno propast. Ali kaj, če so se vse naše besede razblinile v nič ob skalah trde realnosti; kaj, če ni naše delo našlo odmeva v širokih plasteh naroda, ki ga je tiralo življenje v brezbriznosti; in kaj, če ni bilo vse naše delo, delo praznih besed, ki ne koreninijo v zemlji in ki se ob prvi težki preizkušnji izkažejo za jalove in le brezživljenjskim priložnostnim slavnostim potrebne? Take so bile naše misli ob veliki narodni nesreči. Oklenil se nas je nemir, kakor da stojimo pred začetkom konca.

Ali glej! Kakor, da je bila velika žrtev potrebna, da zopet vstanejo ideali naših minulih vekov in dokumentirajo vsemu svetu, da je državljanska ideja last vsega naroda, od berača do najvišjih dostojanstvenikov!

Narodova žalost se je povsod pokazala na način, ki se ne da organizirati (kakor je ugotovil angleški admiral v Splitu), temveč je bila pravi resnični izraz narodove duše. Veličina in globina narodovega ganotja je bila tolikšna, da je presenetila dom in tujino. Nepregledne množice, ki so romale dneve in dneve k sveti krsti, da še zadnjikrat pozdravijo simbol naše skupnosti, so postale nemi memento vsem, ki so verjeli v nedržavna stremjenja širših plasti našega naroda, in so bile neizpodbiten dokaz, da si je naš narod zapisal v srce domoljubne zadnje besede Velikega viteškega kralja, še preden so bile izgovorjene.

Ne bomo se bavili z vprašanjem, odkod ta enotna zavest vseh plasti našega naroda ob uri težke in dalekosežne preizkušnje. Zavedamo pa se, da nismo bili učitelji zadnji v vrstah tistih, ki so negovali v mladini in v odraslih nacionalna čuvstva in s svojim največkrat neopaženim tihim delom paralizirali kvarne vplive idej, ki so imele v danih razmerah in prilikah vse predpogoje, da padejo na rodovitna tla. To ugotovitev nam ne narekuje ne napuh ne samohvala, temveč le potreba, da se poudari pravilnost našega dosedanjega dela. Kajti le delavec, ki je pričrčan, da je pravično zastavljal svoj plug v brazdo domače zemlje, bo delal s še večjim veseljem kot doslej. Malodušje bo stopilo iz njegove poti in samozavestno ter mirno bo čakal sadov svojega dela.

V zavesti, ki se nam je odkrila ob svežem grobu Velikega kralja, da smo učitelji koristili s svojim dosedanjim delom narodu in državi, so se naše delavne sile osvežile in zato mora v nas vstati volja do še intenzivnejšega dela za blagor in napredek naroda. Kakor ni bilo to naše delo brez vsebinsko, navduševalno, temveč je pronicalo in se zapisovalo globoko v narodovo dušo, tako in še globlje bo moralo biti odslej. Danes, ko poznamo enotnost narodovega ideala, ko stojimo z narodom na skupni idejni podlagi, nam ne bo težko vsakemu najti sebi primerne polja neprisljenega udejstvovanja.

Jugoslavija ni le zemljepisni pojm, je tudi pojm skupnosti in čistoče vseh duš, ki se trudijo in pehajo na tem lepem koščku

Nesmrten spomenik

Največja skrivnost je smrt. Gotova je ko nobena druga stvar na svetu; zato se človek z njo tudi najmanj ukvarja. Z rojstvom ji je vse, kar prične živeti, zapisano in z grobom potrjeno. Večen in za vse, ki so ji podrejeni, nepojmljiv krogotok. Ritem življenja! In to je prav za prav vse in največ, kar sploh more biti...

Na vseh mrtvih dan bodo romale črne množice na grobove. Kdor ima koga, ki ga je že pokrila zemlja in ki je že prišel na konec življenjske poti, bo nesel s seboj lučko, da jo bo na grobu prižgal. Lučko, ki bo gorela in zgorela v spomin pokojnemu.

Stene so obložene z belim marmorjem. Ljudstvo predobro loči belo od črnega in ve, da pomeni belo večno, neizčrpno življenje, črno pa žalosten konec in spomin. Tudi stopnice so bele, zakaj v hram neizčrpnega življenja vodijo. Tistemu, ki hoče dobiti novo vero v življenje, so v opomin in opozorilo, da je, onim pa, ki so izpričali vero v tako življenje, so pa večni prag k prezasluzenemu počitku in plačilu.

Na gori stoji to svetišče in vsakemu lahko seže razgled do zadnje stopinje one zemlje, ki je bila priča neustrašene in junaške borbe med resnico in lažjo, pravico in krivico, med

Kdo ne pozna onih starih zastav, v borbah okrvavljenih, prestreljenih, raztrganih? Vse so, tiste zastave, ki so jih nosili nesmrtni ljudje, ki so se borili za svobodo, za kulturo. Ali pa so res vse zastave? Koliko jih je še! Ta boj je večni, ni dobojevan. Pa bi prav gotovo morale biti vse zastave, če hočemo, da bo naš boj za rast, napredek, svobodo in kulturo Jugoslovanov popoln.

Kdo priča o resničnosti vsega tega? Marmorni sarkofagi z nesmrtnimi ljudmi!

V tujini so nam ubili kralja. Niso ga ubili doma! Mi imamo še svojega kralja, zakaj mi svojega kralja ne damo ubiti. Ne bili bi ljudje, ne bili bi vredni kralja, če bi ga mogli vsaj za trenutek izgubiti iz svojih src. Preveč nam je pomenil, preveč smo ga imeli radi, preveč smo ga spoštovali.

Izčrpale so se vse človeške sile našemu vodniku. Umaknil se je v svetišče in od tam bo izžareval vse bogate smernice svojega življenja, od katerih se ni oddaljil niti za las. Vztrajnost, volja, hotenje! Kaj je še treba več, da bomo Jugoslavije vredni in z njo svojega kralja?

V vsakem izmed nas se bo prižgala na vseh mrtvih dan skromna lučka. Da, za pokoj njegovi duši. Za pokoj! Za mir! Ne za vojno, ne za sovraštvo. Za skupno močno rast, za vzgajanje rodu, ki ga čakajo še mnogo hujše preizkušnje, ko pa nas. In da bo tem nalogam kos, da bo v teh preizkušnjah vztrajal z voljo do zmage, mora biti močno vzgojen.

Vse naše prižgane lučke bodo romale v svetišče jugoslovanskih borcev za svobodo; tja z željo po novih napotkih, nazaj z vero v srce, z močno voljo in hotenjem. Če bi katera med potjo ugasnila, naj se prižge ob drugi. To je skrb onih, ki svetleje gore. Naše lučke bodo romale v hram dela in poštenja in se bodo vračale k delu, poštemem delu. Romale bodo na Oplenac, svetišče...

Vsaka šola naj se zaveda, da bo izžarevala čim več svetlobe in toplote vsem onim, ki vanjo zaupajo, naša šola naj se zaveda, da če bi pokojni naš kralj videl, koliko solz in žalosti je moralo prestati naše ljudstvo ob njegovi izgubi, če bi vedel, kako rado ga je imelo in kako je trpelo ob tem nekulturnem dogodku, naš kralj bi se dal za vso to izkazano ljubezen še enkrat ubiti.

Oplenac! Vsak učitelj naj bi poromal v to večno svetišče dela, k temu večnemu spomeniku dela, priči, da bosta vedno in povsod zmagala samo pamet in poštenje. V.

Francosko priznanje

Naša mladina je domoljubno vzgojena! Francija nas ima rada in nas spoštuje. Zahvala vsemu učiteljsstvu.

Namenil sem se proti Notranjski, da bi izvedel, kaj je resnice na poročilih, ki so jih prinesli razni ljubljanski, zagrebški in beograjski dnevniki. Pisal so namreč, da je ob priliki, ko sta se vračala visoka zastopnika zavezniške Francije preds. Lebrun in maršal Pétain, s pogreba našega kralja, da je poslednji govoril na Rakeku z nekim učiteljem in mu izrazil dopadenje nad našo dobro vzgojeno mladino. Ker pa je prav ta stvar važnejša ko katerakoli druga za naše učiteljsstvo, je bilo nujno potrebno izvedeti podrobnosti o tem, za naše učiteljsstvo brez dvoma velikem dogodku.

Protij meji.

Sedel sem na vlak, ki jo je kaj urno ubral čez Ljubljansko polje proti zapadu. Krasen jesenski popoldan. Brezštevilne barvne nianse so se prelivalo od Krma do Grmade, da sem jih kar občudoval. Toliko finih odtenkov, ki so se prelivali drug v drugega, da je bil celoten vtis veličastna jesenska simfonija, ne smrti, življenja! Narava nikoli ne umre. Počiva, da po počitku še bujnejše vzbrsti. Kako lepo je po počitku vstajenje. Ali ni bilo z našim narodom prav tako? Narod ne more nikoli umreti. Njegova življenjska sila je premočna. Jugoslovanski narod ne bo nikoli umrl. Vedno znova je in vedno znova bo vstajal prenovljen, očiščen. Njegovo stremljenje k popolnosti in resničnosti je preveč močno. Ni nas strla smrt, tudi življenje nas ne bo.

Vlak sopiha, počasneje vozi. Vsaka pot navzgor je težka. S praznično razpoloženostjo, s črnimi zastavami, ki plapolajo na sleherni hiši, hišici in koči, z žalovanjem ljudstva za svojim kraljem in z mogočno manifestacijo življenja narave, se mešajo moje misli. Čutim, da so bogate in da bodo kmalu še bogatejše.

Na Rakeku izstopim. Pot me zanese v smeri proti Cerknici. Do upravitelja osnovne šole na Rakeku g. Šušteršiča me vodi. Tam se nadejam dobiti prve informacije o onem pomembnem dogodku. Dobim ga doma v njegovi delavni sobi za pisalno mizo. Povem mu,

Srebrni venec, ki ga je položilo Jugoslovensko učiteljsko udruženje na grob blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja

Kdor živi poleg vsakdanjega življenja, ki ga mora živeti, še tisto življenje, ki se ne konča z nujno opravljenim vsakdanjim delom, bo prav v letošnjem dnevu, posvečenem mrtvim, lahko postal bogat in uverjen, kako močan je lahko človek, ki ne živi samo od danes do jutri, ki živi tudi za bodoče dni; ne zase, za vse! En grob bo več, za vse izkopen, in en človek, ki je živel za vse, je bil vanj položen. Ne mrtev, živ! Resničen človek ne more nikoli umreti.

Bela cesta se složno vije navkreber, v breg, v goro, visoko, tako visoko, da jo lahko vidi vsak. K svetišču vodi, ki jih je svobodno ljudstvo postavljalo vedno na take vrhove, s katerih so bili vidni zadnjemu človeku, kateremu je bil prav tako namenjen, kakor vsem. Zato so bila in bodo vedno ta svetišča, svetišča ljudstva, ki naj bi iz njih črpalo moč in pa vero v življenje.

zemlje. Nad to Jugoslavijo hočemo čuvati tudi mi narodni učitelji zaradi zvestobe, ki jo je ves naš narod spontano dokazal v zadnjih težkih dneh; hočemo še tesneje stopiti pred njegove vrste in mu pomagati, dokler se ne bo zasvetil smehlaj sreče in zadovoljstva na njegovem od skrbni razoranem licu.

To smo dolžni storiti in to bomo storili, kajti velika žrtev velikega kralja ni smela biti zaman!

pravim življenjem in smrtjo, med svobodo in suženjstvom. Zmagalo je delo in poštenje!

To svetišče se je gradilo v dvoje. Samo, kot simbol, drugo, kot resničnost. Praded je rekel, ded zavpil, oče zakričal v sveti jezi, sin izvojeval. Postavil je simbol, resničnost pa pokazal kot možnost in upravičenost. Izkopal si je grob, da je dal zadnje in najtrdnjše temelje prizadevanju v vsem svojem življenju — državi.

Svetišče je lepo, umetniško dovršeno, popolno. Simbol! In da bo ta simbol čim bolj resničen, ali ni to tako močan življenjski klic, da bi moral dvigniti iz otopenosti vsakega, še tako zakrknjenega? Ali ni v tem simbolu povedano vse, kar bi moral vedeti in imeti za edino merilo vsak, ki soodločuje pri izgrajevanju vsega, kar bi moralo biti lepo, kar bi moralo biti poleg tega še dovršeno, kar bi moralo biti tako zgrajeno, da bi ostalo večno po svoji veliki pomembnosti? Ali ni to tako živa beseda, da bi morala dati vsakemu učitelju vse, kar rabi za svoje delo in pot? Vero vase in svoj poklic!

Mozaiki imajo 150.000 barvnih nians. Zato ti mozaiki tudi lahko nekaj predstavljajo. In, koliko bi predstavljali in kaj bi lahko predstavljali, če bi imeli 14 milijonov nians! Kako veličastna, kako večna bi bila ta podoba za vse večne čase!

po kaj sem prišel in takoj mi je uslužno posrežl z odgovori na moja vprašanja.

Pričakovanje.

V petek, 19. oktobra se je napotila osnovna šola, obenem z meščansko šolo in vsem učitelstvom na postajo, da tam počakajo zastopnike zavezniške Francije, ki so se vračali domov in jim izroče zadnji jugoslovanski pozdrav.

Razgovor z upraviteljem Keničem.

Ko mu povem kakšna pot me je privedla in kaj bi rad zvedel od njega, stopiva v sobo in tam mi prične razlagati še mnogo podrobnosti; kot pa sem zvedel na Rakeku.

Ko je vlak privozil na postajo, smo mi šli, da ne bo nikogar na izpregled. Ker pa se je vlak zadržal na postaji skoraj 20 minut, je izgledalo vse močno drugače, kakor pa smo si prvotno predstavljali. Vse učiteljstvo, kar ga je bilo, se je pomaknilo na zgornji konec k vozu, v katerem je bil predsednik Lebrun; seveda z željo, da bi ga videli. Jaz sem ostal pri otrocih. Medtem, ko so ostali pozdravljali predsednika, ki je stal na vstopnih vratih svojega voza, sta se približala k meni dva človeka. Eden v civilu, drugi v generalski uniformi. Poznal nisem nikogar. Oni, ki je bil v civilu, je govoril francosko. Razumel ga nisem. Tolmačil pa je drugi.

Bil sem vidno presenečen, ko mi je povedal, da bi maršal Pétain rad govoril z mano.

kar najgloblji vtis. Popolnoma napačno bi pa bilo, če bi kdo utegnil misliti, da je izrazil maršal Pétain priznanje in pohvalo samo omenju učiteljstvu, ki ga je sprejelo na rakiški postaji. Čisto jasno je; da je izrazil visoki predstavnik prijateljske Francije, v preje omenjenih besedah, priznanje na podlagi vseh, v času svojega bivanja v naši državi pridobljenih globokih vtisov, ki jih je dobil povsod, kjer ga je čakala naša mladina. To potrjuje tudi dejstvo, da jih je izrekel na meji.

Kako pa je bilo v šoli po tem dogodku? Ta sprejem smo imenitno porabili pri pouku. Povedati moram, da bi nobena druga stvar ne mogla vzbuditi v naših otrocih tako globokega zanimanja za vsestransko spoznavanje Francije in odnosov med njo in Jugoslavijo, kakor prav ta dogodek.

Z vsem tem mi je bila vsa zadeva popolnoma jasna. Vesel, da sem tako imenitno opravil, se kar najiskrenejše zahvalim g. upravitelju Keniču za prijaznost in se odpravim. Pospremi me še, da mi pokaže bližnjico na Rakeko. Na griču sredi polja se posloviva.

Še enkrat prav iskrena hvala in mnogo uspeha pri čebelah.

Zmaga zdrave pameti in poštenja. Stisnem mu roko, On se vrača v vas k svoji šoli in čebelah, jaz pa hitim čez polja. Prišel se je lov za fotografijami. Slike pomembnega razgovora ne morem nikjer dobiti, ker nihče tudi ni slikal. Jasnó. Kdo bi se tega nadejal. Ujamem pa sliko, ko se poslavlja ob svojem vozu predsednik Lebrun in kliče šolski mladini: »Živela Jugoslavija!« Ko zagledam zahajajoče sonce in krvavoredečo večerno zarjo, si mislim: Ne zahaja na naših tleh. Padlo je daleč stran od naše meje. Jugoslaviji sonce šele vzhaja! Vlak jo ubira proti Ljubljani. Drvi z bliskovito naglico. Zunaj je čudovito jasna noč. Gledam vanjo in preiščujem: Sami si takega uspeha v svoji skromnosti nismo nikdar lastili. Prišel pa je nekdo od daleč in nam povedal. Za enkrat je bilo naše učiteljstvo deležno take pohvale. Res! Upravičena je. V pribodaje mora biti še bolj. Bil sem vesel, da se je tako imenitno pokazala zdravost in klenost vzgojiteljev naše mladine in da se je tako imenitno manifestirala zmaga zdrave pameti in poštenja našega učiteljstva. V. ž.

Predsednik francoske republike odzdravlja: »Živela Jugoslavija!«

»Dovolite,« prekinem gospoda upravitelja, ki je z neverjetno podrobnostjo razlagal ves potek, kar je znanjenje, da se mu je močno utisnil v spomin, »s katerim učiteljem je govoril maršal Pétain, kakor so poročali listi?«

»Z upraviteljem Krničem z Unca.«

Protj Uncu.

Ker me prav to najbolj zanima, ga poprosim, da mi razjasni najbližjo pot do Unca, obenem pa še da informacije, kje bi se dobile še kaké tozadevne slike. Ko mi g. upravitelj kar najvljudnejše postrže z odgovori, se mu zahvalim in kmalu nato že ubiram pot proti Uncu.

Po njihah na levo in desno pospravljajo kmetje žadnje, kar je še ostalo na polju. Rujejo korenje, režejo zelju glave in pukajo repo. Po bregovih se pase živina. V daljavi me že pozdravlja zvoni Unske cerkve. Zavijem med kmetiške hiše. Moža, ki ob cesti koplje jarek povprašam po šoli. Pokaže mi jo z žuljavo roko, pljune v dlani in koplje dalje.

Iz šole so se pravkar vsuli otroci. Povprašam po gospodu upravitelju. Zavijem na vrt in ga dobim v čebelnjaku. Kje drugje naj bi dobil upravitelja Keniča z Unca! Šola in čebelnjak, to sta mu eno.

»Dober dan!«

»Čebele vzimujem.«

Josip Lapajne:

Ob njegovi zadnji poti

Gori na planinah sem Mu bil sosed. Premnogokrat sem se oziral z gorskih vršcev, dolj z baržunasto Kompotele, ostrorobatega Korena ali z Jermanovega stolpa tja v nižino, v prekrasno Bistriško sotesko, kjer si je On postavil svoj lični lovski domek; črn v barvi, kakor, da bi zapuščal našim planinam žalni pečat prerane ločitve.

Iz Njegovega lovišča, skrbno negovanega, so se ob jutranji »Zdravi Mariji« vsipale okrog mene trume planinskih kozic s svojimi mladimi, pod strogim varstvom družinskega starešine. Bile so Njegove. S prijetno radostjo sem jih opazoval na ure dolgo, ne da bi upal grešiti nad loč. Božjo zapovedjo, četudi mi je plapolal v notranjosti oni sladki nemir, ki daja lovu svoje čare.

Dolj so pokale puške. Padel je kozel. Lovca Franc hiti v pečevje in prišepa mimo Njega.

»Pa kaj Ti je?«

»Nič. Le malo sem zadel ob skalo Veličanstvo.«

»Sedi na konja, tako ne moreš hoditi!« Hočeš nočeš, Franc je moral na sedlo, On sam pa peš ob njem.

Im pošil je strel tam v daljini. Zamahnil je On sam. Odjek se je razlegel preko tujih planin v naš prelepi gorski kraj, kjer se je tako plemenito odražalo Njegovo srce.

Nemo sem zrl dolj proti lovskemu domku. Mirno, tiho je bilo vseokoli, v duši pa mi je bilo hladno. Njega ne bo več!

Brez sem v dolino. Nemir pa mi je naraščal kot plima spenjenega morja. Moral sem nazaj. Tovariši in tovarišice me spremljajo. Tudi oni nosijo v sebi isto bol. V večernem mraku smo na mestu, kjer raste gorška zelenjava, kot odganjajoča sled planinskega kozoroga. Tiho, prittajemo rujemo in lomimo

vejice nežnega planinskega ravšja, ki je On prebil med njim toliko lepih, mirnih ur.

Globoka noč nas zajame, noč, segajoča v naše duše. Naslednji dan smo vsi pri delu. Bilka k bilki v šopek, šopek ob šopku v venec, in z vencem dolj k Njemu, da dihnem Vanj zadnji dih njegovih planin.

Boj je bil težak, naporen. A dobojevati sem ga hotel za vsako ceno. Venec — 14 kg težak — se mi je vrezaval v ramo, ko me je razburjena množica nosila kakor v vrtincu polnih šest ur k tubornemu cilju, mrtvaškemu odru. Boril sem se na levo, boril na desno. A glej usoda! Ravno ko dosežemo črto, kjer se je razvijala redna povorka, nas ustavijo.

Z deputacijo občine, učiteljstva in Sokola hitimo k maršalatu dvora, ki mu izročimo venec s prošnjo, da bi nam omogočil pristop k rakvi.

»Ne moremo. Taka je sudbina!«

Bilo nam je grenko. Odidemo. Pa glej, povorko so otvorili z druge ulice. Hitimo zopet v gručo.

»Nemojte gurati,« je vpilo vsevprek in vsevprek guralo. Vsi so hoteli k Njemu. Prav je moral imeti oni, ki je dejal, da danes nema pardona, danes ne poznamo nikoga, — danes veljajo le mišice.

A zopet je tu »sudbina«. Jedva dosežemo s strašnim naporom ospredje, pa nas zopet postavijo v zadnje vrste.

Brez upa zmaga nad usodo poskusimo nov naskok z diplomacijjo. Pomešamo se med odhajajoče vrste, češ, da smo oddali venec v maršalatu in da ne zmoremo več pehanja. Tó je pomagalo, četudi prav težko. Ponižnost našega planinskega cvetja nam je priborila dostop v dvorano, kjer se je bohotilo razkošje najlepšega cvetja, živnega in onega v srebri in zlatu.

Intelé so begajoče množice, prittajeno je svečanstvo molilo mrtvaške molitve, kot vkovani kipi so stali ob strani odra živi vojakčastniki.

Učiteljstvo žaluje za Viteškim kraljem

GOVOR PREDSEDNIKA DIMNIKA NA KOMEMORATIVNI SEJI IZVRŠNEGA ODBORA JUU.

Tovariši in tovarišice, člani izvršnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega udruženja! Moje današnje besede naj veljajo vsemu učiteljstvu Jugoslavije.

Strti v veliki boli, pod težkim udarcem usode ob izgubi našega velikega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, našega modrega voditelja in velikega učitelja so danes strnjena srca vsega učiteljstva Jugoslavije v eni misli in enem čuvstvu — neomajne ljubezni do naše lepe domovine in njene bodočnosti.

Z velikim pokojnikom smo učitelji izgubili svojega vzvišenega in plemenitega zaščitnika narodne prosvete in učiteljstva.

Bil je miljenec naroda, ki ga je spajala z njim velika ljubezen do njega samega in do države. Od mladih nog je delil usodo s svojim narodom in hodil z njim preko vseh zaprek stavljenih mu na pot. Delil je usode s svojim viteškim narodom, katerega najizrazitejši predstavnik je bil sam. V njem je vtelesena borba za osvoboditev divne zemlje, ki se po njegovem modrem ukrepu zove Kraljevina Jugoslavija, katero je osvobodil in ujedinil jugoslovanski narod pod Njegovim vodstvom.

Dodlej meglena naša brda in naše gore so se razjasnile v sijaju svobode; naša polja porosena z znojem robstva so vzevela in tuborno bučanje našega morja, našega Jadrana se je izpremenilo v najlepšo simfonijo, simfonijo svobode in sreče.

In srečna Jugoslavija, s svojim Velikim kraljem, v katerem so bile združene vse vsebine slavnih carjev in kraljev Nemanjića, Tomislava, Petra Svačića s Petrove gore, velikih slovenskih vojvod z romantičnega Gosposvetskega polja — je živela Jugoslavija življenje miru in radosti, dokler je ni zadel težak udarec, ki ga preživljamo danes.

In tudi v tem trenutku nas prebujajo klic velikega pokojnika. Njegov poslednji vzdih »ČUVAJTE MI JUGOSLAVIJO!«

V tem trenutku, ko se klanjamo manom velikega pokojnika, Vam predlagam, da v počastjenje Njegovega spomina izvedemo sledeče:

V jutro smo bili že tri ure pred sprejedom na mesto, kjer bi se dalo vzklikniti še poslednje »Slovo s planin«. Tóda množice so rastle in naraščale, val je dvigal in nagibal silne kordone zdej sem zdej tja, tako, da nas je izmetalo v ozadje kot školjke v oški.

Pomešal sem se med seljake. Zenica v črnem »odetu plače« Moj Bog, koliko imamo vojštikov, pa so ga kljub temu ubili. Mi bi ga ščitili. Samo 10 nas naj bi bilo, pa bi ga obharovali Bog moj! On ni bil kralj. On je bil naš Isus, trpel je za nas, dal je življenje za nas! Molč in jok sta spremljala njene zdihljaje.

Druga je vzklikala: »Bože, Bože moj! Ti dobro naše, šta ćemo sad?« Obup je težil vsa srca.

In star mož v surovi sukneni seljaški obleki razklada množici: »Jaz ne bom imel več kralja. Dobilga ga bo šole naša mladina. Takega ne bo več. On ni bil naš kralj, On je bil naš drug. On je bil naš prijatelj, naš tolažnik.«

V tem »On« je bila izražena čudovita družinska vez med narodom in vladarjem, med »Dobrim« in vdanim.

Spomnil sem se, kako je njemu vzplamtelo oko, ko je seljaška mati vzklikala, da hoče živeti tam, kjer bosta živela njen mož, njen sin, samo v robstvu ne. Ah, da bi mogel še enkrat čuti, samo za hip še videti, kako ga cenijo njegov narod, ljubi mlado in staro!

Je li ros mogoče umreti v ljubezni? Ne, ljubezen ne umira, v njej je večno življenje. Blagor mu, ki je prepleten z vencem ljubavil! Dolge vrste so se ob tužnih zvokih pomikale mimo nas. Bilo je v njih razkošje, moči in samozavesti, tuze in ponosa, ljubezni in obupa. Plakal je narod.

Tam v sprejedu pa sem ugledal ponižni venec iz našega planinskega cvetja z napisom: »V slovo s planin«, venec, narejen v noči, v bridkosti, cvetje s planin, naših planin; Njemu, ki je bil Naš!

- 1. izdamo poseben proglas na učiteljstvo Jugoslavije;
2. izdamo v posebnem komuniqueju navodila članstvu;
3. da vzkliknemo »Slava spomenu Velikega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja ter počastimo njegov spomin z enominutnim molkom.

POSLOVILNI GOVOR UČITELJSTVA OD KRALJA ALEKSANDRA — ZEDINITELJA.

Poslovilni govor predsednika Jugoslovenskega učiteljskega udruženja g. Ivana Dimnika od Viteškega kralja Aleksandra Prvega Zedinitelja — v radiu dne 17. oktobra 1934.

VITEŠKI KRALJ — NAŠ NAJVEČJI UČITELJ!

Jugoslovanski učitelji — Tvoji zvesti učenci, ki si jim izkazal posebno pozornost in naklonjenost in katere tako nenadoma zapuščas, sprejemajo globoko strdi od boli in užaloščenosti Tvoje poslednje sporočilo: »ČUVAJTE JUGOSLAVIJO!«

Mnogo življenjske izkušnje si nam dal Ti — Viteški naš Učitelj! Danes, ko smo prepuščeni sebi, poglobljamo v svoji notranjosti Tvoj nauk in Tvoj nacionalni evangelij:

»EN KRALJ, EN NAROD IN ENA DRŽAVA!«

Kako ogromna sila in modrost leži v tako kratkih besedah!

Viteški kralj Zedinitelj! Razumeli smo neizmerno važnost Tvoje kratke oporoke »Čuvajte Jugoslavijo!« ki si nam jo izročil v predvorju v večnost s svojim mučeniškim vzdihom.

Spavaj mirno Viteški kralj Zedinitelj v Panteonu slavnih vitezov, herojev in mučeničkov jugoslovanske Nacije!

Tvoja jugoslovanska prosvetna vojska hoče izpolniti vse naše in želje, ki si jih stavil na njo Ti in Tvoj narod. Izpolniti hoče vse naše, ki si jih sporočil v svojerodnem pismu Jugoslovenskemu učiteljskemu udruženju:

Jugoslovensko učiteljsko udruženje, »steber jugoslovenskega nacionalizma« noče popustiti — žarišče narodne prosvete« hoče vroe izraževati vse lepo današnjim in bodočim pokolenjem Jugoslovanske Nacije — graditelji narodne duše« hočejo z dviganjem nacionalne zavesti in kulture kazati in ustvarjati Tvojemu narodu ono divno proroško bodočnost Jugoslavije, ki si jo ji Ti s svojimi deli zahteval!

Jugoslovanski učitelj Ti to prisegamo ob Tvojem preranem mučeniškem grobu — Naš Veliki Nesmrtni Pokojnik!

JUU SRESKO DRUŠTVO LOGATEC

je imelo žalno sejo za pokojnim kraljem Aleksandrom I. Zediniteljem dne 16. oktobra 1934. in se v imenu učiteljstva vsega sreza poklonilo spomenu Viteškega kralja. — Soglasno je bilo sklenjeno:

1. 17. oktobra 1934. odpošlje društveni blažajnik centralni blažajni JUU v Beogradu po I Din od člana.

2. Odpošljejo se sozalne in vdanostne brzojavke, ki se glase:

Negovemu Veličanstvu kralju Petru II.

Učiteljstvo obmejnega logaškega sreza strdi nad izgubo Viteškega vladarja Zedinitelja prisega Vašemu Veličanstvu neomajeno zvestobo in vdanost.

JUU društvo Logatec, Doljak, predsednik

Njenemu Veličanstvu kraljici Mariji.

V globoki žalosti se klanjamo spomenu najzornejšega očeta in kralja z obljubo zvestobe in vdanosti Vašemu Veličanstvu in kraljevskemu domu.

JUU društvo Logatec, Doljak, predsednik

Nj. kr. Viš. princu Pavlu.

Globoko užaloščeno nad tragično izgubo našega najvišjega gospodarja in učitelja izreka obmejno učiteljstvo logaškega sreza Vašemu kr. Viš. svoje sozalice, obljubljaajo da bo vedno delovalo v duhu oporoke Velikega pokojnika.

JUU društvo Logatec, Doljak, predsednik